

Lieve Warme Winkel, Mara, Vincent en Ward,

Ik heb even overwogen om een actrice te vragen om mij vandaag te spelen. Keja Kwestro. Of Anniek Pfeiffer. Ikzelf zou dan in het publiek zitten, en haar via een microfoontje mijn tekst souffleren. Ze zou mij letterlijk nazeggen, en als ze zou zeggen: 'is dit mijn stem?' was het inderdaad haar eigen stem, maar waren het mijn woorden. En zo zouden voorbeeld en nabootsing slim samenvallen in een postmoderne performance die begrippen als authenticiteit, originaliteit, imitatie en intellectueel eigendom feilloos zou ontleden.

Misschien werd er aan het eind nog wel gedanst.

Ook overwoog ik om voor te dragen uit het werk van Majakovski of Rilke:

*O zijn gezicht was heel dit wijde land/ dat nu bij hem wil zijn en om hem werft
en dit, zijn masker, dat nu angstig sterft/ is teer en open als de binnenkant
van een stuk fruit/ dat aan de lucht bederft*

Zoiets.

Of ik zou een soort meta-speech houden, waarin ik op onnavolgbare wijze het fenomeen van zo'n laudatio zou ontleden, de geschiedenis van de laudatio erbij zou halen, het potsierlijke ritueel van zo'n eerbetoon volledig op z'n kop zou zetten en ook een beetje belachelijk maken, wat dan heel grappig zou zijn, terwijl ik er ondertussen, en dat was het knappe, stiekem wèl gewoon één hield, die dan, ondanks de dubbele laag, van zichzelf eigenlijk óók gewoon heel goed zou zijn geweest, ook al omdat ik hem op een verrassende manier op mijn eigen leven betrok, waarna de toehoorders verbluft en tot hun eigen verbazing zelfs een beetje ontroerd zouden achterblijven, omdat deze geraffineerde analyse van de laudatio en kritiek op de laudatio via een omweg uiteindelijk toch een ode aan de laudatio zou zijn geweest.

Maar dat besloot ik allemaal niet te doen. Omdat wij die dingen vooral aan de Warme Winkel moeten overlaten. Omdat jullie dat zo goed, ik mag wel zeggen, ongeëvenaard, ja: onnavolgbaar doen.

Met als voorlopige, supermeta-mega-meerlagig hoogtepunt natuurlijk De Warme Winkel speelt de Warme Winkel. Inclusief requiem.

Dit voorlopige hoogtepunt, jullie zelfgedoopte magnum opus, wordt vandaag bekroond met de Prijs van de Kritiek.

(Misschien vinden jullie dat een wat twijfelachtige eer, maar de geschiedenis van de prijs zal jullie aanspreken: hij bestaat dit jaar al vijftig jaar en stamt uit het jaar 1967: het jaar waarin de dochter van Stalin asiël aanvroeg in de VS, dat Jacques Brel zijn laatste concert gaf, en Phil Bloom naakt op tv was te zien – ik zie allemaal parallellen met het Warme Winkel-universum) en één jaar vóórdát Pina Bausch haar eerste choreografie maakte).

Dit is trouwens typisch De Warme Winkel: zo'n Wikipedia-momentje. (en dat is een citaat)

Zo'n prijs is een goed moment om terug te kijken, zoals jullie zelf ook graag doen. Een goede gelegenheid voor 'zowel een terug- als een vooruitblik op het oeuvre van de Warme Winkel'

Zelf ben ik relatief laat tot het Warme Winkel-universum toegetreden, en dat betreurt ik zeer, want zo heb ik bijvoorbeeld de ‘vetgave’ klucht Slippertje op het Nippertje in 2004 op het Amersfoortse festival Etcetera gemist.

Ik haakte in 2011 pas in, bij Luitenantenduetten, dat ik toen in de krant omschreef als een moedige, compromisloze liefdesbetuiging aan de hoge kunst. En dat van mij meteen vijf ballen kreeg. Ik was dan wel een laatbloeiër, maar het was liefde op het eerste gezicht.

Daarna ben ik jullie tot in de vreemdste hoeken en gaten gevolgd, van die bunker in het Vondelpark (Luitenantenduetten) via een kraakpand in de Spuistraat (San Francisco) en Kringloopwinkel Goud Goed in Groningen (Jandergrouwnd), helemaal tot in de schouwburg, of in elk geval de schimmige, bedompte ‘Achterkant’ daarvan.

En daarbij bleek steeds dat jullie werk niet alleen maar wild, ongepolijst en anarchistisch was, maar ook intellectueel, onversneden poëtisch, literair en soms zelfs hoogromantisch. Én persoonlijk, én actueel. Én geestig. Om zomaar even een recensie te citeren – het is immers de Prijs van de Kritiek: ‘de groep is onvervalst highbrow, maar tegelijk toegankelijk en aanstekelijk, dankzij hun humor, ironie en zelfspot.’

In die tijd heb ik De Warme Winkel leren kennen als een vrolijk-diepzinnig houtje-touwtje theatercollectief, dat torenhoge intellectuele aspiraties paart aan speelse verkleedpartijen en apocalyptische rotzooidecors – niet zelden ziet een Warme Winkel-decor eruit alsof er een bom is afgegaan in een antiekwinkel of een antiquariaat.

Dat zou ook een metafoor kunnen zijn voor de Warme Winkel-werkwijze: die eruit bestaat iets ouds op te zoeken, het stof er vanaf te blazen, al dan niet met geweld, het helemaal te ontleden en uit de puinhopen iets nieuws te maken.

Daarbij laten jullie je steeds opnieuw weer inspireren door, en ik citeer: ‘de gehele theater-, al dan niet kunst- al dan niet wereldgeschiedenis.’ (ook wel: alles dat vóór De Warme Winkel kwam).

Jullie hebben de prijzenswaardige ambitie om verworvenheden van het verleden te willen behouden, die nieuw leven in te blazen en je publiek te attenderen op de schoonheid ervan – soms als opfriscurso, soms als introductie; dankzij jullie hebben Thomas Bernhard, Rainer Maria Rilke, Oskar Kokoschka, Gavrilo Princip, Alma Mahler en vele anderen in het theater een nieuw leven gekregen. Binnenkort volgt een kennismaking (voor mij althans) met het werk van Majakovski.

Een soortgelijke liefdevolle vivisectie passen jullie toe op belangrijke eigentijdse thema’s, zoals de economische crisis, de Europese Unie, Ivo van Hove en het fenomeen ‘urban farming’.

Maar wat ik jullie allergrootste kracht vind, is hoe jullie in de uitwerking van die onderwerpen haast gewichtloos laveren tussen tegenstellingen, als dansers, bijna.

In jullie beste voorstellingen bereiken jullie het volmaakte evenwicht tussen naïef en bezonken, grappig en serieus, laag bij de gronds en verheven, en dat alles altijd gepaard met zelfonderzoek en zelfspot. Jullie werk is nooit ijdel of pretentief, nooit te plat of te grof (behalve als jullie samenwerken met Marien Jongewaard), licht maar nooit té licht, zwaar maar nooit té zwaar.

En zo’n perfecte balans klinkt misschien saai, maar dat is het óók nooit; dat is alweer zo’n wonderlijke paradox. Want jullie werk is wel degelijk ontregelend, risicovol en gevaarlijk, en verkennt en verlegt artistieke - en juridische – grenzen, met als meest pregnante voorbeeld natuurlijk het Requiem van De Warme Winkel speelt De Warme Winkel, waarmee jullie, en dit is geen hyperbool, theatergeschiedenis hebben geschreven.

In jullie handen verandert een aanklacht moeiteloos in een eerbetoon, zoals ook bij Achterkant, en gaan kritiek en compassie hand in hand. Jullie kunnen zo inzoomen dat juist een breder perspectief zichtbaar wordt, en via jullie onderzoek naar het verleden dient zich ook altijd het heden aan, of zelfs een glimp van de toekomst.

Ik vind dit een enorme prestatie, en een grote verrijking van het Nederlandse theaterlandschap.

Over die toekomst gesproken. In jullie eigen woorden, of in die van Kim Karssen; je weet het nooit helemaal zeker: 'de toekomst is toch een soort zwart gat.'

Jullie bestaan 15 jaar, en hebben dertig voorstellingen gemaakt. Alle anarchistische principes ten spijt zijn jullie intussen natuurlijk behoorlijk theater-establishment geworden.

Bunkers, kraakpanden en kringloopwinkels hebben plaatsgemaakt voor theaterbastions als De Singel en de Stadsschouwburg.

Jullie zijn min of meer geadopteerd door Toneelgroep Amsterdam, en Jeroen de Man is kaltgesteld door het Nationale Theater.

Er zijn opvolgers opgeleid, het magnum opus is voltooid, en daar is zelfs alweer een requiem voor gehouden

De Prijs van de Kritiek is binnen...

Dus wat nu?

Ik hoop in elk geval dat jullie je zullen blijven meten met andere grootheden uit de literatuur en kunst, en tegelijk, weer een paradox, zo onvervalst eigen, uniek, en verrassend weten te blijven.

Tijdens het inlezen voor deze laudatio stuitte ik op een column van Joyce Roodnat, waarin ze enigszins kritisch was over De Warme Winkel speelt De Warme Winkel. (dat moet ook even, want het blijft wel de Prijs van de Kritiek)

Roodnat schreef: 'Ik zie een handige herhaling van Café Müller, door mensen die doen of ze kunnen dansen. Met alle egards, maar dat is me niet genoeg.'

Maar dan beseft ze: 'Wacht. Ik hoor tot de gelukkigen die *Cafe Müller* nog zelf gezien hebben, het merendeel van de zaal zag het stuk nog nooit. Voor hen is Bausch overweldigend. Soms is oud nieuw.'

Soms is oud nieuw.

Dat beseffen jullie heel goed, en bewijzen jullie elke voorstelling weer.

Maar het gaat ook op voor jullie zelf, zoals jullie richting bepalen door naar het verleden te kijken, blijven reiken naar het onbereikbare, en daarbij steeds jezelf opnieuw uitvinden.

En daardoor kan het bijvoorbeeld gebeuren dat Kester Freriks in zijn jaarlijstje voor Theatermaker schreef, en ik citeer: 'Meest verheugende nieuwe ontwikkeling? De Warme Winkel.'

Gefeliciteerd.

Door: Herien Wensink

